



The concept of cybercrime and its social danger

Mirzakhokim MUMINOV¹

Tashkent State University of Law

ARTICLE INFO

Article history:

Received August 2024

Received in revised form

15 September 2024

Accepted 25 September 2024

Available online

15 October 2024

Keywords:

cybercrime,
cyberspace,
economic crimes,
computer crime.

ABSTRACT

The twenty-first century is often called the century of information technology, as its role in our daily lives becomes increasingly intense. With technology being widely used in all areas, its impact on the world of crime is unprecedented. Simply put, there is a high probability that you could become the victim of a criminal located several thousand kilometers away. This can happen simply by viewing an infected picture, file, or video online. This article explores the concept of cybercrime and its level of social danger. It also examines the extent to which our country's criminal legislation regulates these criminal activities. In addition, both theoretical and practical aspects of the topic have been considered, leading to the drawing of key conclusions.

2181-1415/© 2024 in Science LLC.

DOI: <https://doi.org/10.47689/2181-1415-vol5-iss9/S-pp303-309>

This is an open access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

Kiberjinoiyat tushunchasi va uning ijtimoiy xavfliligi

Kalit so'zlar:

kiberjinoiyat,
kibermakon,
iqtisodiy jinoyatlar,
kompyuter jinoyati.

ANNOTATSIYA

XXI asr axborot texnologiyalar asri deb nomlanishi bejizga emas, zero kundalik hayotimizda ularning o'zni tobora jadallashib bormoqda. Texnologiyalar barcha sohalarda keng qo'llana boshlangani sari jinoyat olamidan ham uning o'zni beqiyos. Oddiygina qilib aytadigan bo'lsak, Siz bir necha ming kilometr uzoqlikda joylashgan jinoyatchining qurboniga aylanishingiz ehtimoli yuqori. Buning uchun shunchaki internet tarmog'idagi zararlangan rasm, fayl yoki videoni ko'rish kifoya. Ushbu maqolada kiberjinoiyat tushunchasi va uning ijtimoiy xavflilik darajasi ochib berildi. Mamlakatimizning jinoyat qonunchiligi kiberjinoiyat munosabatlarini qay darajada tartibga solganligi muhokama qilindi. Bundan tashqari, mavzu bo'yicha nazariy va amaliy jihatlar ko'rib chiqildi va tegishli xulosa chiqarildi.

¹ Doctoral Student, Tashkent State University of Law. E-mail: mirzahakim700@gmail.com.

Понятие киберпреступности и ее социальная опасность

АННОТАЦИЯ

Ключевые слова:

киберпреступность,
киберпространство,
экономические
преступления,
компьютерная
преступность.

XXI век по праву называют веком информационных технологий, так как их роль в нашей повседневной жизни становится всё более значимой. Технологии широко применяются во всех сферах, и их влияние на преступный мир также значительно. Сегодня вероятность стать жертвой преступника, находящегося за тысячи километров, существенно возросла — для этого порой достаточно просто открыть заражённое изображение, файл или видео в Интернете. В данной статье раскрываются понятие киберпреступности и степень её социальной опасности. Также рассматривается, насколько эффективно уголовное законодательство нашей страны регулирует киберпреступные деяния. Кроме того, были изучены теоретические и практические аспекты темы и сделаны соответствующие выводы.

“Kiber jinoyat” tushunchasi ko‘pincha “kompyuter jinoyati” va “kompyuter axboroti jinoyati” tushunchalari bilan chalkashib ketadi, chunki ularning barchasida umumiy narsa bor - jinoyat sodir etish uchun kompyuter texnologiyalaridan foydalanish, ammo jiddiy farqlar mavjud.

Ilmiy adabiyotlarda “kompyuter jinoyati” atamasi “kompyuter axboroti sohasidagi jinoyat” tushunchasidan ancha kengroq ekanligi haqidagi fikr yuritiladi.[1] Ushbu fikr kompyuter jinoyatining obyekti nafaqat kompyuter ma’lumotlarining normal aylanishi sohasida rivojlanayotgan munosabatlar, balki jinoyat qonuni bilan qo‘riqlanadigan boshqa ijtimoiy munosabatlar, masalan, mulkiy munosabatlar, sha’n, qadr-qimmat, ishbilarmonlik obro‘si, jamoat tartibi, hatto tinchlik va insoniyat xavfsizligi va boshqalar bo‘lishi mumkinligiga asoslanadi.

V.B. Vexov kompyuter jinoyatiga quyidagi ta’rifni beradi: bu jinoyat qonunida nazarda tutilgan, elektron hisoblash (kompyuter) uskunalari yordamida sodir etilgan ijtimoiy xavfli harakat. Bu usul jinoyatning qaysi bosqichida ishlatilganligi muhim emas: jinoyatga tayyorgarlik paytida, jinoyat sodir etish jarayonida yoki jinoyat izlarini yashirish uchun. [2]

Binobarin, “kompyuter jinoyati” tushunchasiga kompyuter texnologiyalaridan foydalangan holda sodir etilgan har qanday jinoyat (firibgarlik, tovlamachilik, tuhmat, josuslik, terrorchilik harakati, bosqinchilik urushiga chaqiruvlar va boshqalar) kiradi, kompyuter axboroti sohasidagi jinoyatlar esa torroq doiradagi jinoyatlar deb qaralishi kerak, ularning obyekti kompyuter axborotining normal aylanishi sohasida yuzaga keladigan munosabatlardir. (kompyuter ma’lumotlaridan noqonuniy foydalanish; zararli kompyuter dasturlarini yaratish, ulardan foydalanish va tarqatish; kompyuter ma’lumotlarini va axborot-telekommunikatsiya tarmoqlarini saqlash, qayta ishlash yoki uzatish vositalaridan foydalanish qoidalarini buzish).

O‘z navbatida, barcha kompyuter jinoyatlari ham moddiy dunyoda, ham kibermakonda sodir etilishi mumkin. Kibermakonda sodir etilgan jinoyatlar o‘ziga xos xususiyatga ega, chunki ular o‘zaro bog‘liq jinoyatlardan ijtimoiy xavflilik darajasining

oshishi bilan farqlanadi. Shunga asoslanib, ko'pgina olimlar bunday jinoyatlarni alohida guruh sifatida belgilaydilar. Ular har qanday ijtimoiy munosabatlarga, shu jumladan kompyuter ma'lumotlarining normal aylanishi sohasida rivojlanadigan munosabatlarga, mulkiy munosabatlarga, iqtisodiy faoliyat sohasidagi munosabatlarga va boshqalarga qaratilgan bo'lishi mumkin.

Ko'rinishidan, kiberjinoyat kompyuter jinoyatining mustaqil turi bo'lib, uning obyekti sifatida turli xil ijtimoiy munosabatlar mavjud.

O'zbekiston Respublikasining "Kiberxavfsizlik to'g'risida"gi Qonunida "kiberjinoyatchilikka" shunday ta'rif berilgan "kiberjinoyatchilik — axborotni egallash, uni o'zgartirish, yo'q qilish yoki axborot tizimlari va resurslarini ishdan chiqarish maqsadida kibermakonda dasturiy ta'minot va texnik vositalardan foydalanilgan holda amalga oshiriladigan jinoyatlar yig'indisi".

Ilmiy adabiyotlarda jinoyatning bu turiga ta'riflar ko'p.

T. L. Tropinaning fikricha, kiberjinoyat deganda "aybli, ijtimoiy xavfli, jinoiy javobgarlikka tortiladigan kompyuterlar, kompyuter dasturlari, kompyuter tarmoqlari faoliyatiga aralashish, kompyuter ma'lumotlarini ruxsatsiz o'zgartirish, shuningdek, kompyuterlar, kompyuter tarmoqlari va dasturlari bilan yoki ular orqali, shuningdek kompyuter imitatsiyasi maydoniga kirish uchun boshqa qurilmalar bilan yoki ular orqali sodir etilgan boshqa ijtimoiy xavfli harakatlar tushunilishi kerak." [3]

Bu ta'rif, bizningcha, kompyuter vositalaridan foydalangan holda sodir etilgan jinoyatning mohiyatini ochib beradi, lekin juda keng va noaniqdir. Chunki, "Kompyuter yordamida sodir etilgan boshqa ijtimoiy xavfli qilmishlar"ga kompyuterdan asosiy maqsadda foydalanilmagan jinoyatlar ham kirishi mumkin deb taxmin qilish mumkin, masalan, kompyuter yordamida boshqa shaxsga tan jarohati yetkazish. Bundan tashqari, bunday jinoyatlarda kompyuterdan foydalanishning turli darajalari, jinoyat sodir etishning turli usullari, turli xil obyektlar va tajovuz obyektlari, buning natijasida har xil xarakter va ijtimoiy xavflilik darajasi mavjud.

Kiberjinoyatning yana bir ta'rifi I.M.Rassolov tomonidan Internetda qayta ishlangan va foydalaniladigan axborotga nisbatan kompyuter texnologiyalaridan foydalangan holda sodir etiladigan ijtimoiy xavfli qilmish sifatida berilgan. [4]

Bizning fikrimizcha, bu ta'rif juda tor, chunki birinchidan, Internetdan ("FidoNet" yoki har qanday xususiy mahalliy tarmoqlardan) tashqari kibermakonni tashkil etuvchi boshqa axborot va telekommunikatsiya tarmoqlari mavjud; ikkinchidan, kibermakonda jinoyatlar nafaqat axborotga, balki mulkka, shuningdek, boshqa ijtimoiy munosabatlarga (jamoat xavfsizligi, jamoat axloqiga) qarshi ham sodir etiladi.

R.I. Dremlyuga "Internet jinoyati" ga boshqacha ta'rif berdi. Uning fikricha, bu internet orqali sodir etilgan kompyuter jinoyatidir.[5] Ushbu ta'rif "kompyuter jinoyati" va "kiber jinoyat" (yoki bu holda "Internet jinoyati") tushunchalarini umumiy va o'ziga xos deb ajratib turadi, shuningdek, kiber jinoyatning o'ziga xos xususiyatini belgilaydi. Xuddi kiberjinoyat faqat kibermakon orqali sodir etilishi kerakligi kabi internetdagi jinoyatlar faqat internet orqali sodir etilishi kerak.

O.S.Guzeeva ta'kidlaganidek, kiberjinoyat - bu maqsadga erishishning asosiy vositasi sifatida global kompyuter tarmoqlaridan foydalangan holda tajovuz obyektiga masofadan kirish yo'li bilan sodir etiladigan, jinoyat qonunchiligida nazarda tutilgan ijtimoiy xavfli, noqonuniy harakat. [6] Ushbu ta'rifda, avvalgidek, kibermakonning imkoniyatlari jinoyat sodir etish vositasi sifatida ham baholanadi.

T. P. Kesareeva Internetdagi jinoyatlarni Internetga kirish orqali sodir etilgan jinoyatlar sifatida belgilaydi. Bu ta'rif, bizning fikrimizcha, juda mavhum va noto'g'ri, chunki mazkur ta'rif orqali har qanday jinoyatni tushunish mumkin, qaysiki jinoyatchi uni sodir qilish uchun Internetdan foydalanadi, masalan, jabrlanuvchi haqida ma'lumot oladi yoki sheriklarni qidiradi.

Kiberjinoyat tushunchasini o'zbek olimalaridan biri S.S.Niyozova shunday yoritib bergan "Kiberjinoyatlar - texnologiyalarga asoslangan jinoyatlar bo'lib, unda kompyuter yoki internetning o'zi bunday jinoyatlarni sodir etish uchun qurol yoki vosita sifatida ishlatiladi". [7]

Ko'rinib turibdiki, kiberjinoyatlarga ta'rif berishda faqat kompyuter axboroti sohasidagi jinoyatlar yoki internetdan foydalangan holda sodir etilgan jinoyatlar uchun emas, balki barcha kiberjinoyatlarga xos xususiyatlarni hisobga olish kerak. Bizningcha, kiberjinoyatning anonimlik, transchegaraviylik, masofaviylik, shuningdek, kompyuterlar, viruslar (boshqa zararli dasturlar), axborot-telekommunikatsiya tarmoqlari va kibermakondan foydalanish kabi belgilarini tahlil qilish zarur.

Birinchi, kiberjinoyat, qanday sodir bo'lishidan qat'i nazar, jinoyat, ya'ni jazo qo'llash tahdidi ostida O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksi bilan taqiqlangan aybli ijtimoiy xavfli qilmishdir (harakat yoki harakatsizlik). "Kiber jinoyat" atamasida allaqachon "jinoyat" tushunchasidan foydalaniladi, bu bizni uning asosiy xususiyatlarini takrorlashdan ozod qiladi.

Ikkinchi, kiberjinoyatlar nafaqat kompyuter ma'lumotlari sohasidagi munosabatlarga, balki jinoyat qonun bilan qo'riqlanadigan barcha ijtimoiy munosabatlarga zarar etkazishi mumkin. Binobarin, kiberjinoyatlarni faqat hujum obyektiga ko'ra tasniflash va ularni O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksining alohida bo'limi yoki bobiga ajratish mumkin emas.

Uchinchi, kibermakon transchegaraviy bo'lsa-da, barcha kiberjinoyatlar transchegaraviy emas (masalan, jinoyatchi va jabrlanuvchi bir mamlakatda yashasa). Kiberjinoyatning anonimlik yoki zararli dasturlardan foydalanish kabi belgilari haqida ham shunday deyish mumkin.

Kiberjinoyatlarning hammasi ham anonim tarzda amalga oshirilmaydi ko'pchiligi (masalan, terrorchilik faoliyatiga tuhmat yoki ommaviy chaqiriqlar yoki terrorizmni ochiq oqlash kabilar) haqiqiy ismlar yordamida ochiqdan-ochiq sodir etiladi, xuddi barcha kiber jinoyatlar viruslar yoki boshqa zararli dasturlar (ijtimoiy tarmoq yoki elektron pochta orqali tovlamachilik) yordamida amalga oshirilmagani kabi. Kiberjinoyatlarning bu belgilari asosiy bo'lmagan (fakultativ), ya'ni ular faqat ma'lum kiberjinoyatlarga xos bo'lishi mumkin, lekin hammasi uchun emas.

Barcha kiberjinoyatlarning birlashtiruvchi belgilari ularni sodir etish vositalari – kibermakon, axborot va telekommunikatsiya tarmoqlari va kompyuter texnikasi hisoblanadi.

Kibermakon ma'lum bir faoliyat sohasi (virtual haqiqat) sifatida faqat axborot-telekommunikatsiya tarmog'i doirasida mavjud bo'lishi mumkin. Bunday tarmoq kibermakonga kirish imkonini beruvchi ko'plab qurilmalar va aloqa kanallaridan shakllanadi. Har xil qurilmalar (kompyuter, noutbuk, planshet yoki smartfon) yoki turlicha axborot va telekommunikatsiya tarmoqlaridan (Internet, FidoNet, CREN, EARNet, EUNe) foydalanish mumkin. Bunda bir kompyuter bir vaqtning o'zida bir nechta axborot va telekommunikatsiya tarmoqlariga ulanishi mumkin. Shu sababli, "kiber jinoyat"

tushunchasini faqat shaxsiy kompyuter yoki Internetdan foydalanish bilan cheklash tubdan noto'g'ri. Jinoyatchi kibermakonga kirish uchun turli qurilmalar va axborot va telekommunikatsiya tarmoqlaridan foydalanadi. Shuning uchun kibermakon kiberjinoyat qilish uchun zaruriy shartdir.

Axborot-telekommunikatsiya tarmog'ining mavjudligi ham kiberjinoyat qilishning zaruriy shartidir, chunki usiz kibermakon mavjud bo'lmaydi. Kibermakonga kirish uchun kompyuter texnologiyalaridan foydalanish ham barcha kiberjinoyatlarning ajralmas xususiyati hisoblanadi, chunki kibermakonga boshqa yo'l bilan kirib bo'lmaydi.

Jinoyatchi kompyuterdan birinchi navbatda kibermakonga kirish uchun foydalanadi. Agar aybdor shaxs shunchaki kompyuterni olib, bironing sog'lig'iga qasddan zarar etkazsa, unda bunday harakatni kiber jinoyat deb atash mumkin emas. Kibermakonga kirish imkoniga ega bo'lgan jinoyatchi yangi imkoniyatlarga ega bo'ldi - endi u uydan chiqmasdan turib, masofadan turib jinoyat sodir eta oladi.

Ko'rinib turibdiki, masofaviy jinoyat ham barcha kiberjinoyatlarni sodir etish usulining ajralmas xususiyati hisoblanadi. Jinoyatchi ongli ravishda kibermakon imkoniyatlaridan shunday foydalanadiki, u bilan jabrlanuvchi o'rtasida xavfsiz masofa mavjud bo'ladi.

Yuqoridagilardan kelib chiqib, biz kiberjinoyatning quyidagi ta'rifini ishlab chiqish mumkin - Kiberjinoyat kompyuter texnologiyalari va axborot-telekommunikatsiya tarmoqlari hamda ular tomonidan shakllantiriladigan kibermakondan foydalanish orqali masofadan turib, turli xil ijtimoiy munosabatlarga zarar yetkazuvchi jinoyat.

Ushbu ta'rif "kiber jinoyat" tushunchasini vosita (kiber makon) va usul (masofaviy usul) kabi majburiy xususiyatlari orqali ochib beradi. Ushbu ta'rif nafaqat hujum obyekti, balki ma'lum bir axborot va telekommunikatsiya tarmog'i bilan cheklanmaydi, bu uni juda moslashuvchan qiladi: Internetdagi firibgarlik ham, FidoNet yoki TOP tarmog'idagi kompyuter ma'lumotlariga ruxsatsiz kirish ham kiber jinoyat deb hisoblanadi. "Kiberjinoyat kibermuhitda sodir qilingan har qanday jinoyatdir." [8]

Ushbu mantiqdan kelib chiqqan holda, iqtisodiy kiberjinoyat umumiy obyekti iqtisodiy munosabatlar bo'lgan kiberjinoyat deb hisoblanadi.

Kiberjinoyat tushunchasini ochib bergandan so'ng, bizning fikrimizcha, ushbu jinoyatlar guruhining ijtimoiy xavflilik xususiyati va darajasini aniqlashga batafsil to'xtalib o'tish zarur. Ko'pgina olimlarning fikricha, kiberjinoyatlar moddiy dunyoda sodir etilgan shunga o'xshash jinoyatlarga qaraganda yuqori ijtimoiy xavflilik darajasiga ega.

N.A. Komenskiy kompyuter axboroti va axborot texnologiyalaridan jinoyat sodir etish vositasi sifatida foydalanish uning ijtimoiy xavfliligini oshirishini ko'rsatadi va bu xususiyatni og'irlashtiruvchi holat sifatida birlashtirishni maqsadga muvofiq deb hisoblaydi. [9]

V.G.Stepanov-Egiyantsning fikricha, jinoyat sodir etishda "davlat idorasi kompyuteridan foydalanish" jinoyatning jamoat xavfini oshiradi va yanada qattiqroq jazoni talab qiladi". [10]

T. L. Tropinaning so'zlariga ko'ra, "kiber jinoyatlar minimal xarajat va past xavf bilan katta zarar etkazish ehtimoli tufayli ortib borayotgan ijtimoiy xavfga ega." [11]

O'zbekiston Respublikasi Oliy sudi plenumining 03.02.2006-yildagi 1-son "Sudlar tomonidan jinoyat uchun jazo tayinlash amaliyoti to'g'risida"gi qarorining 1-bandiga ko'ra, jinoyatning ijtimoiy xavflilik xususiyati tajovuz obyekti (inson hayoti va sog'lig'i, mulk, jamoat xavfsizligi va h.k.), ayb shakli, jinoy qilmishning qonunda qaysi toifaga (JK 15-

moddasi) kiritilganligi bilan belgilanadi, jinoyatning ijtimoiy xavflilik darajasi qilmish sodir etilishi holatlari (jinoiy niyatning amalga oshirilganligi darajasi va bosqichlari jinoyatni sodir etish usuli, zarar miqdori yoki kelib chiqqan oqibatlar og'irligi, ishtirokchilikda sodir etilgan jinoyatda sudlanuvchining roli) bilan belgilanadi.[12]

Kiberjinoyatlardan ko'rilgan zarar miqdori juda yuqori, bu esa bunday jinoyatlarning ijtimoiy xavflilik darajasi oshganidan dalolat beradi. Biroq, bu raqamlar uchun yana bir izoh bo'lishi mumkin: kibermakondan foydalanish qobiliyatiga ega bo'lgan bir kishi bunday qobiliyatga ega bo'lmagan kishidan ko'ra ko'proq jinoyat sodir etishi mumkin.

Misol uchun, bir vaqtning o'zida xaker o'nta o'g'irlik sodir qilishi mumkin, oddiy jinoyatchi esa faqat bittasini amalga oshirishi mumkin. Shuningdek, kibermakon imkoniyatlari bilan jinoyatchi bir vaqtning o'zida bir nechta jabrlanuvchilarga qarshi jinoyat sodir etishi va shu orqali yetkazilgan zararni ko'paytirishi mumkin.

Kibermakondan foydalanish jinoyatlarning ijtimoiy xavflilik darajasini oshirmaydigan misollar mavjud, masalan, tovlamachilik paytida jinoyatchi faqat bitta jabrlanuvchidan tuhmat qiluvchi ma'lumotlarni tarqatish tahdidi ostida ma'lum miqdorda pul o'tkazishni talab qilishi mumkin.

Bu holatda jinoyatchi kibermakondan faqat aloqa vositasi (telefon yoki oddiy pochta) sifatida foydalanadi, bu esa tovlamachilikning ijtimoiy xavfiga ta'sir qila olmaydi. Bunda tovlamachilik qanday amalga oshirilganligida unchalik farq yo'q – kibermakondan foydalangan holda yoki yo'q. Kiberjinoyatning ijtimoiy xavfiga kibermakonning o'zi emas, balki undan foydalanish usuli ta'sir qilishi mumkin.

Shu bilan birga, agar aybdor shaxs har qanday jinoyat sodir etayotganda kibermakon imkoniyatlaridan ahamiyatsiz, ya'ni faqat aloqa vositasi yoki ma'lumotni qidirish, saqlash uchun foydalansa, u holda kibermakondan bunday foydalanish ushbu jinoyatlarning ijtimoiy xavfliligiga ta'sir qila olmaydi.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, kiberjinoyat tushunchasi mazkur jinoyatni sodir qilish vositasi (kibermakon) va usuli (masofaviy usul) kabi majburiy xususiyatlarini o'z ichiga olishi lozim. Kibermakon orqali masofadan turib sodir qilinishi mumkin bo'lgan jinoyatlarni turkumlashtirish, ularni yangi "kiberjinoyatni" o'z ichiga olgan bandlar bilan to'ldirish, O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksi 56-moddasi qismiga "axborot texnologiyalaridan foydalangan holda" jinoyat sodir qilishni jazoni og'irlashtiruvchi holat sifatida belgilashni o'z ichiga oluvchi normalarni qo'shish maqsadga muvofiqdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. «Конвенция о компьютерных преступлениях» от 23.11.2001 года. Будапешт, Серии европейских договоров – №185. <https://rm.coe.int/1680081580>.
2. O'zbekiston Respublikasining "Kiberxavfsizlik to'g'risida"gi qonuni, 15.04.2022 yildagi O'RQ-764-son
3. O'zbekiston Respublikasi Oliy sudi plenumining 03.02.2006 yildagi 1-son "Sudlar tomonidan jinoyat uchun jazo tayinlash amaliyoti to'g'risida"gi qarori
4. Kiberjinoyatchilik (Matn): o'quv qo'llanma/Niyozova Salomat Saparovna. – T.:TDYU nashriyoti, 2024. – 136 b.
5. Коменский Н.А. Компьютерная информация и информационные технологии как средство совершения преступления. // Преступления в информационной сфере: проблемы расследования, квалификации, реализации

ответственности и предупреждения: материалы международной научно-практической конференции 14-15 февраля 2013 г. / М-во обр. и науки РФ, ФГБОУ ВПО «Тамб.гос. ун-т им. Г.Р. Державина»; ред. кол.: А.В. Шуняева, Е.А. Попова, С.А. Пучнина. - Тамбов: Издательский дом ТГУ имени Г. Р. Державина, 2013. С.138-139.

6. Степанов-Егиянц В.Г. Преступления сфере безопасности обращения компьютерной информации: сравнительный анализ: дис.канд. юрид. наук. М., 2005. С.124.

7. Гузеева О.С. Предупреждение размещения информации, способствующей распространению наркотических средств, в российском сегменте сети Интернет (криминологические и уголовно-правовые проблемы). автореф. дис.канд. юрид. наук. М., 2008. С. 12.

8. Рассолов И.М. Право и «Интернет»: теоретические проблемы. 2-е изд., доп. М., Норма. 2009. С.135.

9. Дремлюга Р.И. Интернет-преступность: монография. С.45.

10. Тропина Т.Л. Киберпреступность: понятие, состояние, уголовно-правовые меры борьбы: дис. ...канд. юрид. наук. Владивосток. 2005. С.10.

11. Вехов В.Б. Криминалистическая характеристика и совершенствование практики расследования и предупреждения преступлений, совершаемых с использованием компьютерной техники: автореф. дис. канд. юрид. Наук. Волгоград, 1995. С.13

12. Простосердов, М.А. Проблемы квалификации компьютерных преступлений / М.А. Простосердов // Российское правосудие. - 2012. - № 6 (74). - С. 106-108.